

Тарабріна І. В.,

здобувач, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ДОСЛІДЖУВАНИХ СОРТІВ СТОЛОВОГО ВИНОГРАДУ РІЗНОГО СТРОКУ СТИГЛОСТІ

Анотація. Наповненість ринку вітчизняним виноградом залежить від площі посадок і врожайності, а імпортного – від закупівельної ціни. Ринкова ціна залежить від величини пропозиції та якості. В зв'язку з цим ми проаналізували господарсько-товарознавчі характеристики сортів винограду, які конкурентоспроможні між собою та найбільш привабливі для покупця. Вітчизняні сорти за якістю не поступаються імпортним, а деякі їх переважають, а тому можуть скласти їм конкуренцію. Кращим вітчизняним сортом виявився Агадаї, а кращим імпортним Кішмиш з Туреччини. Обстеження ринків і супермаркетів у вересні і жовтні 2014 року показало, що у продажі знаходяться сорти імпортованих сортів – Білий, Рожевий Ред, Кішмиш, Молдова.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сорт винограду, показник, комплексна оцінка, коефіцієнт конкурентоспроможності.

Tarabrina I. V.,

Postgraduate, Kyiv National Trade and Economic University, Kyiv

COMPETITIVENESS OF THE INVESTIGATED GRADES OF GRAPES OF DIFFERENT TERMS OF MATURITY

Abstract. The satiation of the market by the domestically produced grapes depends on its landing area and yield capacity and by the imported grapes – the purchase price. The market price depends on the supply and quality. In this regard, we analyzed the economic and commodity characteristics of grape grades that are competitive with each other and are most attractive to the buyer. Domestic grades are comparable by quality with imported and some of them prevail, so they can compete with them effectively. It was found, that the best domestic grade was Ahadayi, and the best imported grade was Kishmish, imported from Turkey. An examination of market places and supermarkets in September and October 2014 showed mostly the grades of imported grapes in sale such as White, Rose Red, Kishmish, Moldova.

Keywords: competitiveness, grape, index, comprehensive assessment, coefficient of competitiveness.

Постановка проблеми. Як показує практика, з великої кількості введених у Реєстр сортів тільки декілька з них є конкурентоспроможними по комплексу господарських і товарознавчих та економічних показників, на які повинен би орієнтуватися ринок, зокрема в питаннях експортних поставок. Основним фактором при виборі споживачем того чи іншого товару є його якість, але тільки висока якість не зможе забезпечити повного успіху товару на ринку. Необхідно враховувати також і інші показники, такі як господарські, функціональні, естетичні, кулінарні, економічні.

Якою б високою не була якість того чи іншого сорту столового винограду, виробник його не вирощуватиме, якщо у сорту буде низька врожайність, він не стійкий до хвороб, має низьку лежкість, високі затрати на вирощування. Також нікому не потрібен сорт, який має високу врожайність, але низький вміст цукрів, смакових якостей, не лежкоздатний. Отже, конкурентоспроможність – показник інтегральний, і це поняття треба розглядати через призму адитивності.

Постановка завдання. Методика оцінки інтегрального показника відносної конкурентоздатності, яку іноді використовують для оцінки сортів плодово-овочевої продукції, не придатна. Слід ще враховувати і те, що не можна судити про функціональні показники якості продукції по одному року і по одній партії. Наприклад, у столового винограду одного і того ж сорту вміст вітаміну С може коливатися у значних інтервалах залежно від погодних умов, ґрунтових, агротехніки тощо. Треба оцінювати конкурентоспроможність сортів по узагальнюючим багаторічним даним. При оцінці сортів столового винограду береться тільки потенційна врожайність, яку (найближче до потенційної) можна одержати в умовах вирощування в Україні. Середню врожайність ранньо-, середньо- та пізньостиглих сортів столового винограду можна порівняти за допомогою діаграми (рис. 1). Показники якості по можливості повинні мати комплексну оцінку. Наприклад, смак, консистенція, запах тощо входять у загальну дегустаційну оцінку, а комплексний показник вмісту поживних речовин може включати

велику кількість хімічних речовин, які рівнозначні у харчуванні людини.

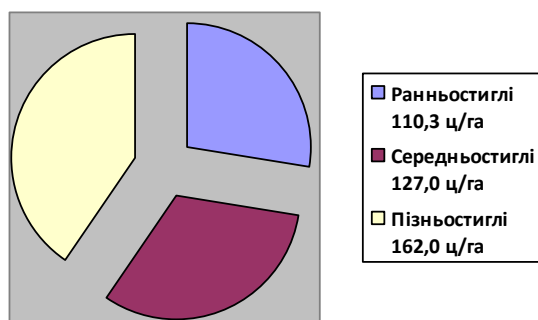

Рис. 1. Середня врожайність сортів винограду різної стиглості

Виклад основного матеріалу дослідження. В даний час при оцінці споживчої вартості якісна сторона винограду різних строків дозрівання не вра-

ховується і на вартість продукції ніякого впливу не має. Хімічний склад сортів різний. Аналіз вмісту в сортах винограду вітаміну С, цукристості, кислотності окремо не дає повного уявлення про якість у сукупності. В зв'язку з цим бажано характеризувати комплексний вміст поживних речовин сумарним індексом, який дорівнює сумі окремих індексів, із поділом на їх кількість. Окремі індекси (К) визначаються відношенням фактичного показника до базового і виражаються формулою [2, 3]:

$$K = F : P,$$

де F – вміст поживної речовини у день визначення;

P – вміст поживної речовини при закладанні на зберігання або національного стандарту, або нормативного базового показника.

Подрібнення функціональних і естетичних (зовнішній вигляд, колір шкірки тощо) показників призведе до ускладнення об'єктивної оцінки сорту [1, 6].

Таблиця 1

Конкурентоспроможність досліджуваних ранньостиглих сортів столового винограду (за п'ятибальною системою)

Сорт	Оцінюючий ранговий бал показників							Коефіцієнт конкурентоспроможності	Місце, яке зайняв сорт
	Врожайність, ц/га	Середня маса грона, г	Середня маса ягоди, г	Цукристість, г/100мл	Кислотність, г/л	Дегустаційна оцінка	Сума балів		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Перлина (Жемчужина) Саба	2	1	1	2	3	4	13	0.34	16
Іршаї Олівер	2	1	2	5	2	4	16	0.42	14
Кардинал	2	2	5	2	3	5	19	0.48	12
Київський золотистий	3	2	2	3	3	4	17	0.47	13
Королева виноградників	3	4	2	2	3	4	18	0.49	11
Леся	4	5	3	2	3	5	22	0.41	15
Мадлен мускатний	5	3	3	2	3	4	20	0.59	5
Матяш Янош	4	2	2	3	2	5	18	0.51	10
Мрія (Мечта)	3	5	2	2	2	5	19	0.51	10
Мускат таїровський	4	4	3	3	3	5	22	0.61	4
Мускат янтарний	4	3	2	5	5	5	24	0.66	2
Одеський ранній	3	5	3	2	2	4	19	0.52	9
Сирах	5	3	3	3	2	5	21	0.61	4
Ранній Магарача	4	5	3	2	2	4	20	0.57	6
Укр.85	4	4	3	2	2	4	19	0.54	8
Чауш білий	4	4	5	2	3	5	23	0.63	3
Шасла біла	3	2	2	3	3	4	17	0.47	13
Альфонс Лавалле	3	1	2	3	2	4	15	0.42	14
Южанка ОСХІ	4	4	2	3	3	4	20	0.56	7
Янтар ОСХІ	5	3	5	4	2	4	23	0.67	1

Таблиця 2

Конкурентоспроможність досліджуваних середньостиглих сортів столового винограду (за п'ятибальною системою)

Сорт	Оцінюючий ранговий бал показників							Коефіцієнт конкурентоспроможності	Місце, яке зайняв сорт
	Врожайність, ц/га	Середня маса грона, г	Середня маса ягоди, г	Цукристість, г/100мл	Кислотність, г/л	Дегустаційна оцінка	Сума балів		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Восток	1	5	5	2	5	5	20	0.56	2
Красуня (Красавица) Цеглера	1	2	3	3	1	5	15	0.36	5
Мускат гамбурзький	1	2	2	5	5	5	20	0.48	3
Одеський сувенір	5	2	2	2	5	5	21	0.61	1
Микеле Пальєре	2	1	1	3	5	5	17	0.43	4
Чауш мускатний	2	5	4	4	2	5	22	0.56	2

Таблиця 3

Конкурентоспроможність досліджуваних пізньостиглих сортів столового винограду (за п'ятибальною системою)

Сорт	Оцінюючий ранговий бал показників							Коефіцієнт конкурентоспроможності	Місце, яке зайняв сорт
	Врожайність, ц/га	Середня маса грона, г	Середня маса ягоди, г	Цукристість, г/100мл	Кислотність, г/л	Дегустаційна оцінка	Сума балів		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Агадаї	3	2	5	1	1	5	17	0.46	6
Асма	1	3	1	3	1	4	13	0.39	9
Рожевий Ред (Трамінер ароматний)	5	3	5	4	1	4	22	0.64	1
Дністровський рожевий	2	2	1	5	1	4	15	0.39	9
Італія	1	3	4	3	1	5	17	0.41	8
Карабурну	5	3	5	2	1	5	21	0.61	2
Матільде	1	2	3	5	1	4	16	0.39	9
Мускат узбекистанський	3	3	4	4	1	5	20	0.53	4
Субліма Сидлес	4	3	4	4	1	5	21	0.58	3
Тайфи рожевий	1	5	5	4	1	5	21	0.51	5
Ташли	1	2	1	3	1	5	13	0.31	10
Шабаш	4	1	2	3	1	4	15	0.44	7

Сумарний індекс (I) – комплексний показник вмісту поживних речовин – виражається вмістом суми індексів (Σk) до їх кількості (n): $I = \Sigma k : n$. Далі визначається узагальнюючий показник конкурентоспроможності сорту, враховуючи всі показники, висвітлені в таблиці, за формулою [2, 3]:

$$КС = \Sigma B_n * W_n,$$

де КС – коефіцієнт конкурентоспроможності сорту;

B_n – значення рангу n-ої ознаки;

W_n – коефіцієнт значущості n-ої ознаки;

n – кількість ознак, які враховуються при оцінці конкурентоспроможності при умові, що

$$\Sigma W_n = 1$$

Отже, якщо кожний оцінювальний ранговий бал показників конкурентоспроможності кожної групи стиглості сортів столового винограду перемножити на коефіцієнт значущості (табл. 1, 2, 3), то, наприклад, по сорту Мускат янтарний одержимо коефіцієнт конкурентоспроможності (0,66). [10]

$$(КС = 4 * 0,30 + 3 * 0,15 + 2 * 0,15 + 5 * 0,15 + 5 * 0,15 + 5 * 0,10 = 1,2 + 0,45 + 0,3 + 0,75 + 0,75 + 0,5 = 3,95 / 6 = 0,66)$$

Ранньостиглі:

Перлина Саба: $КС = 2*0.30+1*0.15+1*0.15+2*0.15+2*0.15+3*0.15+4*0.10=2.04/6=0.34$

Іршай Олівер: $КС = 2*0.30+1*0.15+2*0.15+5*0.15+2*0.15+4*0.10=2.52/6=0.42$

Кардинал: $КС = 2*0.30+2*0.15+5*0.15+2*0.15+3*0.15+5*0.10=2.88/6=0.48$

Київський золотистий: $КС = 3*0.30+2*0.15+2*0.15+3*0.15+3*0.15+4*0.10=2.82/6=0.47$

Королева виноградників: $КС = 3*0.30+4*0.15+2*0.15+2*0.15+3*0.15+4*0.10=2.94/6=0.49$

Леся: $КС = 4*0.30+5*0.15+3*0.15+2*0.15+3*0.15+5*0.10=2.46/6=0.41$

Мадлен мускатний: $КС = 5*0.30+3*0.15+3*0.15+2*0.15+3*0.15+4*0.10=3.54/6=0.59$

Матяш Янош: $КС = 4*0.30+2*0.15+2*0.15+3*0.15+2*0.15+5*0.10=3.06/6=0.51$

Мрія: $КС = 3*0.30+5*0.15+2*0.15+2*0.15+2*0.15+5*0.10=3.06/6=0.51$

Мускат таїровський: $КС = 4*0.30+4*0.15+3*0.15+3*0.15+3*0.15+5*0.10=3.66/6=0.61$

Мускат янтарний: $КС = 4*0.30+3*0.15+2*0.15+5*0.15+5*0.15+5*0.10=3.96/6=0.66$

Одеський ранній: $КС = 3*0.30+5*0.15+3*0.15+2*0.15+2*0.15+4*0.10=3.12/6=0.52$

Сирах: $КС = 5*0.30+3*0.15+3*0.15+3*0.15+2*0.15+5*0.10=3.66/6=0.61$

Ранній Магарача: $КС = 4*0.30+5*0.15+3*0.15+2*0.15+2*0.15+4*0.10=3.42/6=0.57$

Укр.85: $КС = 4*0.30+4*0.15+3*0.15+2*0.15+2*0.15+4*0.10=3.24/6=0.54$

Чауш білий: $КС = 4*0.30+4*0.15+5*0.15+2*0.15+3*0.15+5*0.10=3.78/6=0.63$

Шасла біла: $КС = 3*0.30+2*0.15+2*0.15+3*0.15+3*0.15+4*0.10=2.82/6=0.47$

Альфонт Лавалле: $КС = 3*0.30+1*0.15+2*0.15+3*0.15+2*0.15+4*0.10=2.52/6=0.42$

Южанка ОСХІ: $КС = 4*0.30+4*0.15+2*0.15+3*0.15+3*0.15+4*0.10=3.36/6=0.56$

Янтар ОСХІ: $КС = 5*0.30+3*0.15+5*0.15+4*0.15+2*0.15+4*0.10=4.02/6=0.67$

Середньостиглі:

Восток: $КС = 1*0.30+5*0.15+5*0.15+2*0.15+5*0.15+5*0.10=3.36/6=0.56$

Красуня Цеглера: $КС = 1*0.30+2*0.15+3*0.15+3*0.15+1*0.15+5*0.10=2.16/6=0.36$

Мускат гамбурзький: $КС = 1*0.30+2*0.15+2*0.15+5*0.15+5*0.15+5*0.10=2.88/6=0.48$

Одеський сувенір: $КС = 5*0.30+2*0.15+2*0.15+2*0.15+5*0.15+5*0.10=3.66/6=0.61$

Микеле Пальєре: $КС = 2*0.30+1*0.15+1*0.15+3*0.15+5*0.15+5*0.10=2.58/6=0.43$

Чауш мускатний: $КС = 2*0.30+5*0.15+4*0.15+4*0.15+2*0.15+5*0.10=3.36/6=0.56$

Пізньостиглі:

Агадаї: $КС = 3*0.30+2*0.15+5*0.15+1*0.15+1*0.15+5*0.10=2.76/6=0.46$

Асма: $КС = 1*0.30+3*0.15+1*0.15+3*0.15+1*0.15+4*0.10=2.34/6=0.39$

Рожевий Ред: $КС = 5*0.30+3*0.15+5*0.15+4*0.15+1*0.15+4*0.10=3.84/6=0.64$

Дністровський рожевий: $КС = 2*0.30+2*0.15+1*0.15+5*0.15+1*0.15+4*0.10=2.34/6=0.39$

Італія: $КС = 1*0.30+3*0.15+4*0.15+3*0.15+1*0.15+5*0.10=2.46/6=0.41$

Карабурну: $КС = 5*0.30+3*0.15+5*0.15+2*0.15+1*0.15+5*0.10=3.66/6=0.61$

Матільде: $КС = 1*0.30+2*0.15+3*0.15+5*0.15+1*0.15+4*0.10=2.34/6=0.39$

Мускат узбекистанський: $КС = 3*0.30+3*0.15+4*0.15+1*0.15+1*0.15+5*0.10=3.18/6=0.53$

Субліма Сидлес: $КС = 4*0.30+3*0.15+4*0.15+4*0.15+1*0.15+5*0.10=3.48/6=0.58$

Тайфи рожевий: $КС = 1*0.30+5*0.15+5*0.15+4*0.15+1*0.15+5*0.10=3.06/6=0.51$

Ташли: $КС = 1*0.30+2*0.15+1*0.15+3*0.15+1*0.15+5*0.10=1.86/6=0.31$

Шабаш: $КС = 4*0.30+1*0.15+2*0.15+3*0.15+1*0.15+4*0.10=2.64/6=0.44$

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Для більш глибокої оцінки конкурентоспроможності сортів винограду слід порівняльну оцінку коефіцієнта конкурентоспроможності робити при закладанні грон винограду на зберігання і в кінці зберігання, адже сумарний індекс (I) може значно змінитись і сорти, які восени мали порівняно невелике значення I, навесні будуть виглядати такими, яким слід надавати перевагу [9, 10].

Досліджувані нами сорти неоднорідні за врожайністю, цукристістю, кислотністю. На фоні порівняно високої потенційної врожайності більшості сортів переважна більшість має не зовсім високі показники цукристості. Підвищити цукристість слід розробкою і запровадженням технології вирощування, направленої на підвищення вмісту цукру в ягодах столового винограду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дикань А. П. Особенности плодоношения винограда использование их в Крыму / Дикань А. П. – Симферополь : Бизнес-Информ, 2005. – 240 с.
2. Колтунов В. А. Якість плодовоовочевої продукції та технологія її зберігання : монографія. Ч. 2. Якість і збереженість плодів та ягід / Колтунов В. А. – К. : КНТЕУ, 2004. – 248 с.
3. Колтунов В. А. Якість плодовоовочевої продукції та технологія її зберігання : монографія. Ч. 1. Якість і збереженість картоплі та овочів / Колтунов В. А. – К. : КНТЕУ, 2004. – 567 с.
4. Кравченко Л. В. Система производства посадочного материала высших категорий качества / Кравченко Л. В. – Новочеркасск : ВНИИВиВ им. Я. И. Потапенко, 2006. – 70 с.
5. Ларькина М. Д. Перспективные столовые сорта винограда селекции Анапской ЗОСВиВ, устойчивые к милдью / Ларькина М. Д. // Виноделие и виноградарство. – 2010. – №4. – С. 31.
6. Петров В. С. Адаптивность сортов винограда в условиях зимнего низкотемпературного стресса / Петров В. С. // Виноделие и виноградарство. – 2010. – № 6. – С. 33-35.
7. Продовольчі товари (лабораторний практикум) : навч. посіб. / [Н. В. Притульська, Г. Б. Ру-

давська, В. А. Колтунов та ін.]. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 505 с. – (Серія “Товарознавство”).

8. Разгонова О. В. Агробиологическая оценка сортов винограда Перлинка, Праздничный Магарача, Ай-Петри и Кафа в Западной приморской зоне виноградарства Крыма.-06.01.08. – виноградарство : дисс. на соиск. уч. ст. канд. с/х наук. – Ялта, 2005. – 124 с.

9. Тарабрина И. В. Формирование сортамента столового винограда / Тарабрина И. В. // Интеллектуальный потенциал XXI века: ступени познания : сборник материалов III Международной студенческой научно-практической конференции / [под общ. ред. С. С. Чернова]. – Новосибирск : Издательство НГТУ, 2010. – С. 147-150.

10. Тарабрина І. В. Конкуентоспроможність сортів столового винограду / Тарабрина І. В. // Товари і ринки : міжнародний науково-практичний журнал. – 2/2009. – С. 96-101.

11. Трошин Л. П. Районированные сорта винограда : учебно-наглядное пособие / Трошин Л. П., Радчевский П. П. – Краснодар : ООО “Вольные мастера”, 2004-2005. – 176 с.

12. Федорчукова С. К. Товароведная оценка новых столовых сортов винограда в Республике Молдова : автореф. дис ... докт. техн. наук / 05.18.15. – товароведение продовольственных товаров. – 24.02.06. – Кишинэу : КТУМ, 2006. – 28 с.

13. Хисамутдинов А. Ф. Формирование и обрезка кустов винограда: некоторые аспекты и нюансы / Хисамутдинов А. Ф. – Ростов-на-Дону : Печатный квартал, 2009. – 72 с.

REFERENCES

1. Dikan', A. P. (2005), *Osobennosti plodonosheniya vinograda ispol'zovanie ih v Krymu* [Features fruiting vines to use them in the Crimea], *Biznes-Inform, Simferopol'*.

2. Koltunov, V. A. (2004), *YAkist' plodovoovochevoï produkcii ta tekhnologiya ü zberigannya* [The quality of fruits production and storage technology], *KNTEU, K.*

3. Koltunov, V. A. (2004), *YAkist' plodovoovochevoï produkcii ta tekhnologiya ü zberigannya* [The quality of fruits production and storage technology], *KNTEU, K.*

4. Kravchenko, L. V. (2006), *Sistema proizvodstva posadochnogo materiala vysshij kategorij kachestva* [The production of planting material of the highest quality], *VNIIViV im. YA.I. Potapenko, Novochechensk.*

5. Lar'kina, M. D. (2010), *Perspektivnye stolovye sorta vinograda selekcii Anapskoj ZOSViV ustojchivye k mild'yu* [Perspective table grapes selection Anapa ZOSViV resistant to mildew], *Vinodelie i vinogradarstvo, №4.*

6. Petrov, V. S. (2010), *Adaptivnost' sortov vinograda v usloviyah zimnego nizkotemperaturnogo stressa* [Adaptability of grapes in the conditions of the winter low temperature stress], *Vinodelie i vinogradarstvo, №6.*

7. Pritul's'ka, N. V. (2007), *Prodovol'chi tovari (laboratornij praktikum)* [Foodstuffs (laboratory practice)], *Kiiv.nac.torg.-ekon.un-t, K.*

8. Razgonova, O. V. (2005), *Agrobiologicheskaya ocenka sortov vinograda Perlinka, Prazdnicnyj Magaracha, Aj-Petri i Kafa v Zapadnoj primorskoj zone vinogradarstva Kryma* [Agrobiological estimation grapes Perlinka, Holiday Magaracha, Ai-Petri and Kafa in western coastal area of viticulture Crimea], 06.01.08. – *vinogradarstvo: diss. na soisk.uch.st.kand. s/h nauk, YAlta.*

9. Tarabrina, I. V. (2010), *Formirovanie sortamenta stolovogo vinograda* [Formation of assortment of table grapes], *Intellektual'nyj potencial XXI veka: stупeni poznaniya: Sbornik materialov III Mezhdunarodnoj studencheskoj nauchno-prakticheskoy konferencii, pod obshch.red. S. S.Chernova, Izdatel'stvo NGTU, Novosibirsk.*

10. Tarabrina, I. V. (2009), *Konkurentospromozhnist' sortiv stolovogo vinogradu, Tovari i rinki, #2.*

11. Troshin, L. P. and Radchevskij, P. P. (2004), *Rajonirovannye sorta vinograda* [Competitiveness varieties of table grapes], *Krasnodar, ООО "Vol'nye mastera"*.

12. Fedorchukova, S. K. (2006), *Tovarovednaya ocenka novyh stolovyh sortov vinograda v respublike Moldova: Avtoreferat dis...dokt.tekhn.nauk./ 05.18.15.* – *товароведение продовольственных товаров. – 24.02.06, KTUM, Kishinehu.*

13. Hisamutdinov, A. F. (2009), *Formirovanie i obrezka kустov vinograda: nekotorye aspekty i nyuansy*, *Pechatnyj kvartal, Rostov-na-Donu.*